

25.02.2010

4 193212010

Perusopetuksen yleisten tavoitteiden ja tuntijaon työryhmälle

Asia: Kannanotto perusopetuksen katsomusaineiden opetuksesta

Nykyinen tilanne

Maamme perusopetuksessa katsomusaineina opetetaan noin kymmentä eri uskontoa sekä elämäntietoa. Perusopetuksessa eri oppiaineiden opetuksen pitäisi olla opetussuunnitelman perusteiden mukaan (s. 14) poliittisesti sitoutumatonta ja uskonnollisesti tunnustuksetonta.

Uskontojen, myös valtauskontojen opetus on, vastoin opetussuunnitelman perusteita, kuitenkin käytännössä tunnustuksellista. Esimerkiksi evankelisluterilaisen uskonnon opetussuunnitelmassa on kohta: "Jumala Isänä ja Luojana, Herran siunaus ja Jeesuksen opetukset Jumalan huolenpidosta" (s. 205). Eettiset tavoitteet ovat em. opetussuunnitelman eri luetteloissa useimmiten vasta viimeisellä sijalla ja niitäkin tarkastellaan epäteollisesti luomisen näkökulmasta, esim. "ihmisen arvo erityisesti luomisen näkökulmasta". Näitä asioita ei lapsille voida opettaa ilman oletusta Jumalan olemassaolosta ja mahdollisuudesta vaikuttaa maailmankaikkeuden tapahtumiin. Myös alakoulussa yleisesti käytetyt oppikirjat sisältävät runsaasti tunnustuksellista materiaalia.

Vapaa-ajattelijoiden mielestä koulun opetusohjelman ja koulun kaikkien oppiaineiden tulee perustua nykytieteen antamaan rationaaliseen maailmankäsitykseen. Nykymuotoinen uskonto-niminen oppiaine ei täytä näitä vaatimuksia. Jos kuitenkin uskontoja opetetaan, opetuksen tulee käytännössäkin olla tunnustuksetonta. Vain näin voidaan taata perustuslain turvaama uskonnonvapaus ja vakaumusten yhdenvertainen kohtelu. Oman uskonnon opetus on asianomaisen uskontokunnan tehtävä.

Tuntimäärät

Uskontojen opetusta on peruskoulun ensimmäiseltä luokalta alkaen vähintään yksi tunti viikossa. Uskonnon opetuksen kokonaistuntimäärä (yhteensä 11 vuosiviikkotuntia), on suhteettoman suuri verrattuna esim. historiaan ja yhteiskuntaoppiin (10) ja A-kieleen (16). Perusopetuksen rajallisia tunteja on perusteltua käyttää käyttökelpoisen tiedon ja taidon hankintaan.

Myös nykyinen tilanne, jossa yhteiskuntaoppia opetetaan vasta 9. luokalla, kun taas Israelin kansan tarinoita opetetaan jopa moneen kertaan peruskoulun 1. luokalta alkaen, on huono aktiiviseen kansalaisuuteen kasvattamisen kannalta.

Neutraalia tietoa uskonnoista on mielekästä antaa vasta, kun oppilaat ovat riittävän kypsiä käsittelemään abstrakteja asioita. Tähän he ovat valmiit näkemyksemme mukaan vasta peruskoulun ylimmillä luokilla.

Monen eri uskonnon opetuksen järjestäminen on myös käytännöllisesti ja taloudellisesti haasteellista. Vaikka julkisin varoin toimiva peruskoulu ei uskonnon opetusta enää tarjoaisi, kaikille säilyy silti mahdollisuus saada uskonnon opetusta osallistumalla haluamansa uskonnollisen yhdiskunnan toimintaan. Uskonnosta vapautuvat tunnit voidaan käyttää mielekkäämpien aineiden opettamiseen ilman, että kokonaistuntimäärä kasvaa.

Yhteisökasvatuksellinen näkökohta

Uskontojen opetuksen takia jo peruskoulun ensimmäisen luokan oppilaita erotellaan eri ryhmiin heidän vanhempiansa vakaumuksen perusteella. Opetussuunnitelman perusteiden mukaan kuitenkin perusopetuksen tulee edistää "yhteisöllisyyttä, vastuullisuutta sekä yksilön oikeuksien ja vapauksien kunnioittamista" (s. 14). Joutuessaan erilleen luokkayhteisöstään lapsi kokee olevansa eristetty ja erilainen, eikä se voi olla vaikuttamatta hänen kehitykseensä. Myös uskonnonharjoittamista sisältävät tilaisuudet, kuten uskonnolliset aamunavaukset ja koululaisjumalanpalvelukset osassa kouluja ovat ongelmallisia. Sen lisäksi, että ne ovat perustuslain ja uskonnonvapauslain vastaisia, nekin asettavat oppilaat eriarvoiseen asemaan. Ohjatun uskonnon harjoittamisen ei pidä kuulua koulun tehtäviin.

Arvokasvatuksellinen näkökohta

Valtiovalta on osittain ulkoistanut koulun eettisen arvokasvatuksen uskonnoille. Uskonnot ovat ottaneet tehtävän vastaan mutta värittäneet sen omilla opeillaan. Arvojemme perusta on kuitenkin yleisinhimillinen ja tärkeimmät moraaliperiaatteet ovatkin universaaleja, eivätkä ne ole syntyneet uskontojen opetuksista, joita tulee ja menee. Arvot lähtevät ihmisestä itsestään, hänen elämäkokemuksestaan, ajattelustaan ja eettisistä pohdinnoistaan. Uskonnot vain omaksuvat inhimilliset moraalikäsitteet oppeihinsa.

Tällä hetkellä ainoastaan uskontokuntiin kuulumattomat, sekä ne vähemmistöuskontoihin kuuluvat joiden omaa uskontoa ei opeteta, pääsevät osallisiksi elämäkatsomustiedon kasvatuksellisesti korkeatasoisesta opetuksesta. Koulusta puuttuu siis käytännössä etiikan opetus. Valtiovallan on aika ottaa vastuu myös koulun arvokasvatuksesta.

Maineikas Suomen koulu ja universaali etiikka

Maamme koululaitos on PISA-tutkimuksen myötä niittänyt mainetta maailmalla. Koulu on lähtenyt kehittämään itseään ja onnistunut siinä – kiitos opettajien, ja päättäjien. Mm. Ruotsissa on käytössä uskontotietoniminen oppiaine, mutta oppiaineen sisältö on käytännössä sama kuin entisen evankelisluterilaisen uskonnon opetus. Yleismaailmalliset arvot puuttuvat. Suomen ei pidä lähteä matkimaan tätä.

Kun Suomen koulua ollaan viemässä ulkomaille, on oivallinen hetki muuttaa myös sen tuntijakoa vastaamaan ajan haastetta, ja vähän tulevankin. Kehitetään kouluun ristiriitoja herättävän uskonnon tilalle arvokasvatusta vaikkapa nimellä maailmanetiikka. Kun maailmassa lienee vain kolme maata, joissa uskontoa ei opeteta kouluissa (USA, Ranska, Turkki), Suomi liittyisi niiden joukkoon, mutta toisi kouluun uskonnon tilalle uuden oppiaineen, universaalin etiikan.

Vapaa-ajattelijain liitto ry:n mielestä tällaisen yhteisen aineen tunneilla pitäisi ennen kaikkea opettaa eri vakaumuskuuntia yhdistäviä asioita etiikasta ja siten edistää vakaumusten tasa-arvoa.

Vapaa-ajattelijain liitto ry:n ehdotus

Yllä olevin perustein Vapaa-ajattelijain liitto ehdottaa, että

- uskonnonopetus lopetetaan Suomen kouluista,
- uskonnon tilalla oppilaille annetaan yleismaailmallista arvokasvatusta, jota varten yläkouluihin luodaan uusi oppiaine esim. nimellä maailmanetiikka,
- tietoa uskonnoista eli uskontotietoa annetaan yläkoulun yhteiskuntaopin yhteydessä,
- mikäli uskonnonopetus jatkuu koulussa, sen tulee olla nykyistä tunnustuksettomampaa ja sen rinnalla elämäkatsomustiedon opetus jatkuu niille, jotka eivät osallistu uskonnon opetukseen.

Liitto vastustaa uskontotieto-nimisen oppiaineen tuomista kouluun.

Vapaa-ajattelijain Liitto ry:n puolesta

Jussi K. Niemelä
puheenjohtaja

Robert Brotherus
varapuheenjohtaja